

THE NOSTALGIA OF FLIGHT

Georgeta Cozma

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare Northern
University Centre

Abstract: Moving into transdisciplinary mirror is a temptation that always chased the man, long before Lewis Carol carried Alice in “Wonderland”, a four-dimensional space, as Ioan Petru Culianu postulates in the study Journey in the world beyond, because the heroine, through several metamorphoses, based on different liquors and cakes mingled with hallucinogens, to complete its identity in multiple alterities. This is the flight essence, in the world beyond, that we will illustrate by referring to two substantial creations: ‘Adam and Eve’ by Liviu Rebreanu and ‘Wedding in the sky’ by Mircea Eliade.

Keywords: levels of Reality, conscience, soulmate, transdisciplinary mirror, Tertiary hidden mystery.
„Cine, în lumea asta, sunt eu?’ Ah, iată că acesta este marele puzzle!”
Lewis Carrol, Alice în țara minunilor

Trecerea dincolo de oglindă, în lumi paralele, *oglină transdisciplinară*,¹ este o ispită care l-a urmărit pe om dintotdeauna, mult înainte ca Lewis Carrol să o poarte pe Alice „in Wonderland”, un spațiu cu patru dimensiuni, cum va postula Ioan Petru Culianu în studiul *Călătorii în lumea de dincolo*, pentru ca eroina, prin repetate *metamorfoze*, bazate pe licori și prăjiturile impregnate de substanțe halucinogene, să își desăvârșească identitatea în alterități multiple. *Metafora oglinzii* camuflează în chiar etimologia termenului ideea de *alteritate*: „Cuvântul oglindă (*miroir*) în franceză, vine de la latinescul *mirare* care semnifică *a privi cu mirare*. Acțiunea de a privi presupune doi termeni: cel ce privește și cel ce este privit. De unde vine mirarea, dacă nu de la includerea terțului?”² Aceasta este esența zborului în lumea de dincolo...*oglină*.

¹ „Oglinda transdisciplinară se găsește și între și dincolo de toate dimensiunile cunoașterii”, în Basarab Nicolescu: *Transdisciplinaritatea. Manifest*, 2007: „, p.79

² *Ibidem*.

I. NOSTALGIA ZBORULUI

„...sufletele lor se căutau de mult, poate de mii și mii de ani.”

Liviu Rebreanu, *Adam și Eva*

„Sufletul parcă i se prăbușea în veșnicie, vertiginos, Avea senzația scufundării, care însă nu-l înspăimânta, nici nu-l bucura [...] Căderea ținu o secundă sau un lanț de veacuri-nu-și dădea seama. Se schimbă însă pe nesimțite într-o înălțare [...] Plutea deasupra spațiului și în afara timpului. Golul infinit îl înconjura, monoton [...] Sufletul înțelegea și se îndoia între regrete și speranțe. Singurătatea îl îmbrățișa și îmbrățișarea ei îl tortura.”³

Astfel își începe *corpul astral* călătoria dedalică în Univers, până să găsească o nouă întrupare în *corp fizic*: „Apoi chinul se lămurii într-o așteptare ca presimțirea unei schimbări inevitabile. Sufletul se zbuciuma în tulburarea viitorului prezent [...] Sferele lumii noi apăsau ființa sufletului și îl mărgineau din ce în ce [...] Începu senzația unei coborâri prin planuri tot mai dense [...] Și deodată însăși conștiința parcă se frânse în două, iar sufletul se închise într-un zid nepătruns.”⁴

Rudolf Steiner, părintele *antroposofiei*,⁵ postulează existența triadei care alcătuiește ființa: „Omul are *corpul său fizic*. Prin acesta el trăiește în fiecare moment în actualitatea fizică a Pământului. Omul are *corpul său eteric*. Prin acesta el își trăiește de fapt viața neîncetat, până înaintea nașterii sale, când și-a adunat corpul eteric din eterul cosmic general. El are *corpul său astral*. Prin acesta el trăiește tot timpul existenței dintre moartea sa anterioară și această coborâre pe Pământ. Și apoi, el are *eul* său. Aici el trăiește în viața pământească anterioară [...] *Corpul astral* este divizat în *Eu* și *Sinea spirituală*.”⁶ Regăsim în teoria antroposofică elemente preluate din Antichitatea târzie despre *vehiculul sufletului*, *teoria platoniciană* și *doctrina aristotelică*, la care face referire și Rudolf Steiner în Conferința I. *Antroposofia. Dorul omului actual*: „Oamenii vechilor vremuri simțeau cum sufletul se ridică în Cosmos. Vedeau ceea ce a dispărut înăuntrul Pământului, ceea ce a dispărut înăuntrul elementelor, ei vedeau ceea ce se întoarce din depărtările Cosmosului, din stele; ei vedeau, la moarte, sufletul uman dispărând,

³ Liviu Rebreanu: *Adam și Eva*, 2004, p. 41

⁴ *Ibidem*, p.42

⁵ ANTROPOZOFIE s. f. Cale de cunoaștere a lumii și a omului care abordează și dimensiunile spirituale ale acestora. – Din fr. *anthroposophie*.

⁶ Rudolf Steiner: Conferința a V-a: *Iubirea ca forță de cunoaștere. Organizarea omului*, Dornach, 2 februarie, 1924 în <http://www.spiritualrs.net/Conferințe>

mai întâi înăuntru, în spatele porții mortuare, apoi cum se îndreaptă acest suflet uman pe drumul către cealaltă lume, și ei îl vedeau iarăși întorcându-se din stele. Aceasta era vechea religie: revelația Cosmosului din ora nașterii.”⁷ Steiner își întemeiază doctrina pe legea *cauzalității locale*, cauză – efect: „Legea *karmei* spune că destinul nostru, ceea ce noi trăim în viață, nu este fără cauză, că faptele noastre, trăirile și experiențele noastre, suferințele și bucuriile noastre dintr-o viață depind de viețile anterioare, că noi înșine ne-am făurit, în viețile trecute, destinul nostru. Și, prin felul în care trăim azi, ne creăm cauzele pentru destinul care ne va ajunge când ne vom reîncarna.”⁸

Pe acest scenariu al reîncarnărilor multiple își articulează **Liviu Rebreanu** substanța narativă a romanului *Adam și Eva*, cartea cea mai iubită a scriitorului, testamentul său literar, „cartea iluziilor eterne,” cum o numește, în care topește, într-o manieră inedită și exotica, *mitul platonician al androginului*, concepția despre *reîncarnare*, preluată din tradiția budistă, nuanțată prin prisma teoriilor antroposofiei și elemente ale *geometriei sacre*, prin simbolismul numeric al transmigrării sufletului până atinge *Nirvana*.

Pretextul romanului a fost o scenă trăită de Liviu Rebreanu prin septembrie 1918 la Iași: „*Adam și Eva* mi-a fost inspirat de o femeie cu totul necunoscută pe care am văzut-o pe strada Lăpușneanu. Femeia mi se părea cunoscută, deși n-am văzut-o niciodată. Nu ne-am oprit, deși am fi dorit amândoi. Din figura ei n-am reținut decât ochii și mai mult privirea. Pe urmă, a dispărut pentru totdeauna.”⁹

Între întâmplările majore ale existenței umane, iubirea este, poate, singurul eveniment revelator al sinelui. Eminamente estetic, actul dragostei este în fapt un ritual, re-facând ceea ce a fost *ab origo*, anume *androginul*. În dialogul *Banchetul*, Platon face distincția între oamenii nelocuiți de starea de grație a Iubirii și cei care, prin *iubire cosmică* se contopesc în *unitate*: „și un al treilea fel, care era părtaș la firea fiecăruia dintre cele două... Făptura aceasta omenească din vremurile acelea era un bărbat- femeie, un *androgin*.” Toate cele trei tipologii erau constituite la fel: „ca un întreg deplin și rotund, cu spatele și cu laturile formînd un cerc ...cel bărbătesc își avea obârșia în soare, cel femeiesc în pămînt, cel bărbătesc-femeiesc în lună, luna ținînd și de soare și de pămînt [...] Și erau înzestrate cu o putere uriașă, iar mîndria lor era nemăsurată, astfel că s-au încumetat sa-i înfrunte pe zei.”¹⁰ Bărbatul, în accepția lui Platon era

⁷ Rudolf Steiner: *op.cit.*, Dornach, 19 ianuarie 1924 în <http://www.spiritualrs.net/>

⁸ Rudolf Steiner: *Karmă și reîncarnare. Contribuții la ideea de reîncarnare și karma*, în <http://www.spiritualrs.net/>

⁹ Liviu Rebreanu: *Mărturisiri* în *Jurnal*, I, p.318

¹⁰ *Ibidem*.

înzestrat cu puterea cugetării, stă sub semnul Soarelui, simbolul *rațiunii*. Femeia, în schimb, este văzută prin aspectul principiului *născător*, se revendică din Pământ, *Terra Mater, Mater Genitrix*, în termenii lui Eliade. Iar androginul, ființa privilegiată, trăitoare în unitatea *iubirii cosmice*, este pecetluit de Lună, astrul tutelar al iubirii.

Mircea Eliade îmbogățește simbolismul *androginului* prin asocierea cu *Legea atracției*, prin ceea ce numește *coincidentia oppositorum*, atracția dintre principiul feminin și cel masculin: *Ying- Yang*, în mistica budistă; Isis-Osiris, în mistica egipteană; Kali- Shiva, în mistica taoistă.

În conferința *Iubirea ca forță de cunoaștere. Organizarea - eu a omului*, Rudolf Steiner abordează tema *iubirii cosmice*, pe care o vede ca o forță a cunoașterii: „, aceea iubire care este în stare să se unifice cu o ființă care nu este ea însăși în lumea fizică, așadar este în stare de a putea simți efectiv ce se petrece în cealaltă ființă, la fel ca și ce se petrece în propria ființă, de a putea ieși complet din sine și a se aprinde din nou în cealaltă ființă.”¹¹ La întâlnirea *sufletelor – gemene* se referă aici Steiner. Despre această căutare și întâlnire a *sufletelor – gemene* este vorba și în *Adam și Eva* și nu despre *sufletele – pereche*, așa cum se afirmă în exegeză. *Sufletul-pereche*, așa cum l-a conceptualizat Platon, nu implică neapărat *iubirea- Eros* și nici atracția sexuală. Rolul lui este de a ajuta la evoluția spirituală, afectivă, de a motiva actele celuilalt, de a-l modela. Sufletul – pereche este *alteritatea* cu Celălalt.

Sufletele- gemene, însă, atunci când se întâlnesc, sparg toate convențiile sociale și morale, în dorința ardentă de regăsire a unității, este aceea *alteritate de gradul II*, de care vorbește Humboldt, întâlnirea cu Celălalt în unicitatea absolută. Acest aspect îl subliniază insistent și Tudor Aleman: „Spațiul și timpul sunt piedici pe care sufletul strâns în obezile materiale numai treptat le poate învinge. Apoi intervin obstacolele convențiilor sociale, care de multe ori sunt mai puternice decât puterile oricărui om.”

Iar atunci când *sufletele – gemene* se întâlnesc, nu le este îndeajuns o singură viață pământeană întru desăvârșirea unității lor; „, Cu o singură viață pământească nu se poate înțelege aceasta,” spune Steiner. Rebreanu va folosi aproape aceleași cuvinte, prin personajul – călăuză Tudor Aleman: „, O viață omenească nu ajunge însă pentru a prilejui întâlnirea bărbatului cu femeia.” Pentru că *sufletele-gemene* implică o singură iubire, la toate nivelurile de Realitate, de la atracție, la sexualitate și pasionalitate, până la uniune spirituală. *Sufletele – gemene* sunt bărbatul unei singure femei și femeia unui singur bărbat. Un om întâlnește de-a

¹¹ Rudolf Steiner: *op.cit.*, Dornach, 2 februarie, 1924, în <http://www.spiritualrs.net/Conferinte>

lungul vieții mai multe *suflete – pereche*, dar poate să întâlnească doar un singur *suflet – gemăn*. Atracția dintre ele trece dincolo de cuvinte și prejudecăți, se manifestă la nivelul percepțiilor, al vibrațiilor energetice, al *stringurilor*. Una dintre cele mai frumoase funcții ale fizicii cunantice este cea a lui Paul Dirac: „ $(\delta+m)\psi = 0$ ” „Dacă două sisteme interacționează între ele pentru o anumită perioadă de timp și apoi sunt separate, nu le mai putem descrie ca fiind două sisteme distincte, căci într-un mod subtil, devin un unic sistem. Ceea ce se întâmplă unuia dintre ele continuă să îl influențeze pe celălalt, chiar dacă la o distanță de kilometri sau ani-lumină.”

Fizica cuantică poate să explice legătura indisolubilă dintre cele două suflete, prin legea *inseparabilității*, ele interacționând indiferent de distanța la care se află unul de altul. Iubirea *sufletelor – gemene* anulează legile macrofizice și își găsește explicația prin legile fizicii cuantice și sunt aducătoare de lumină unul altuia. Iar întâlnirea lor năvalnică este *ascensiune, zbor, Nuntă în cer*, este *oglinză și Terț Tainic Ascuns*.

Orice călătorie în lumea de dincolo, așa cum preciza Ioan Petru Culianu, implică prezența unei călăuze. În romanul lui Rebreanu, călăuza profesorului Toma Novac, internat de urgență într-un sanatoriu, victimă a unei crime pasionale, este bătrânul Tudor Aleman, care-l inițiază încă din timpul vieții într-o „metempsihoză împrăștiată.”

Regăsim în argumentele invocate de Aleman sugestii antroposofice și trimiteri la iubirea *sufletelor – gemene*, care transcende timpul și spațiul: „Barbatul și femeia se caută în învălmășagul imens al vieții omenești. Un bărbat din milioanele de bărbați dorește pe o singură femeie, din milioanele de femei. Unul singur și una singură. Adam și Eva. Căutarea reciprocă, inconștientă și irezistibilă e însuși rostul vieții omului.” Nu Marea iubire, ci *Unica iubire* este ținta *sufletelor – gemene*, uniunea spirituală, iubirea desăvârșită în *Terț Tainic Ascuns*: „Prin iubire numai se poate uni sufletul bărbatului cu sufletul femeii pentru a redeveni parte din lumea spirituală,” îi dezvăluie bătrânul. De aceea, susține Steiner, sufletele se caută în șirul reîncarnărilor: „dacă această iubire, care apare ca forță de cunoaștere, a atins un anumit nivel, o anumită intensitate, atunci dumneavoastră ajungeți, prin existența prepământească, dincolo, în viața pământească anterioară. Vă strecurați dincolo, prin tot ce ați parcurs între ultima dumneavoastră moarte și viața pământească actuală, în viața pământească anterioară, în ceea ce numim încarnările precedente.”¹²

¹² *Idem.*

Cercul spiritului regenerat succesiv prin materie se întregeste după șapte vieți, crede Aleman. Atunci când într-o încarnare sufletul nu și-a găsit geamănul, omul simte zădărnicia vieții, iar în clipa morții scânteia din privire transmite tocmai această durere adâncă a celui care a trăit neîntregit suflătește, pentru că „a trăit în zadar.” Abia a *șaptea* viață presupune uniunea cu *sufletul – geamăn*, moartea a șaptea aducând iluminarea: „Fiindcă moartea a șaptea înseamnă sfârșitul existenței materiale și începutul întoarcerii în lumea spiritual, sufletul re trăiește într-o străfulgerare toate viețile anterioare pentru a se putea bucura mai deplin de strălucirea vieții noi, eterne, ce-l așteaptă. De acum nu va mai rătăci în sferile lumii materiale, ci, transformat în principiu pur, echilibrat iarăși în atom spiritual cu celălalt suflă, redevenit principiu, își va relua existența divină în planul spiriual.”

Narațiunea este marcată de recurența cifrei șapte, investită cu varii semnificații. Compozițional, discursul epic se articulează pe șapte micro-romane, ilustrând „cele șapte vieți sau reîncarnarea celor două suflete, care în planul divin constituie unul singur, alimentat de o iubire eternă,” după cum aprecia scriitorul însuși. Ansamblul reîncarnărilor – *metempsihoza* – este imaginat ca o *Samsara*, sensul ființei este de a sparge *Samsara* prin sacrificiu interior și de a atinge armonia absolută, *Nirvana*, când spiritul individual - *ataman*- se identifică total cu spiritul universal - *Brahman*.

Toma este vizitat de Ileana, soția emigrantului rus Alexandrovici Poplinski, fost ofițer în armata țarului, stabilit de curând în București, femeia de care s-a îndrăgostit la prima vedere. Pacientul își reamintește momentul primei întâlniri „pe o stradă plină de lume”, când, oglindindu-se în privirea ei, o recunoaște ca *suflet – geamăn*, ca femeie predestinată, simțind că „inima ei rămâne în urmă lângă inima lui.” Pe patul de moarte, Ileana va recunoaște dimensiunea sacră și întâlnirea de grație a sufletelor lor, într-o mărturisire dramatică : „Și acum din cauza mea se prăpădește[...]artă-mă, Toma, iubirea mea, singura mea iubire dumnezeiască !”

Prin *anamnesis*, Toma Novac revede fulgurant înaintea morții cele șape întrupări : păstor indian (Navamalinka) ; monarh egiptean (Isit) ; scrib asirian (Hamma) ; patrician roman (Servilia); călugăr (Maria) ; medic pe vremea Comunei din Paris (Yvonne) ; profesor universitar de filosofie în Bucureștiul interbelic (Ileana). Titlurile capitolelor numesc încarnările arhetipului feminin. Fiecare poveste rememorată ilustrează o încercare de a re-face cuplul arhetipal, scriitorul apelând la tiparul *iubirii curtenesti* (Ortega y Gasset). Aceasta presupune respectarea unor *Leys d'amors* și își amplifică suferința prin obstacolele :

îndepărtarea de ființa iubită; sentimentele sunt condiționate de existența unui obstacol, care generează neîmplinirea iubirii ; moartea împiedică împlinirea terestră, fizică, dar unește cuplul în planul metafizic.

Omul își transformă emoțiile, gândurile, faptele în amintiri, care scriu istoria personală, istoria sufletească, acestea străpung din subconștient cu forța unui vulcan, aducând în prezent imagini din veștile anterioare, înscrise în ființă: „, ele sunt imagini a ceea ce noi reținem în eul nostru din viețuirile avute în lumea exterioară. ‘’¹³ După moartea corpului fizic, amintirile amprintate în acesta se întorc în Univers: „Ceea ce am avut ca interior în timpul vieții pământești, aceasta preia Cosmosul în sine. Iar ceea ce am întipărit în Cosmos ni se dă din nou [...] Amintirile pe care le avem în timpul vieții pământești sunt trecătoare; ele se împrăștiatate în Cosmos. Dar în spatele amintirilor se află sinea noastră, se află ceea ce ne este dat din lumea spirituală, pentru ca să putem găsi calea de la timp la eternitate.’’¹⁴

Teza este ilustrată în constructul poetic – metafizic ce încadrează reîncarnările și care punctează momentul desprinderii „corpului astral”, *psyche* de „corpul terestru”, *pneuma* și starea de tranziție, *bardo*. În fiecare reîntrupare, sufletul poartă esența *amintirii* vieții anterioare : „Amintirea vieții pure în altă lume strălucea ca un luminis învotător, ca o promisiune a împlinirii speranțelor” (cap. II) ; „sufletul stingher pâlpaia ca o licărire de speranță”(cap. III) ; Prin conștiință i se perindau imagini diafane din alte existențe, trecute și viitoare ‘’(cap. V). Starea de tulburătoare *așteptare* amprentează sufletul pe parcursul etapei tranzitorii, între cele două niveluri de Realitate: „Apoi chinul se lămuri într-o așteptare ca presimțirea unei schimbări inevitabile. Sufletul se zbuțuie în tulburarea viitorului prezent” (cap. I); O așteptare grea îl atrăgea din ce în ce mai săruitor spre o țintă necunoscută” (cap. II); Așteptarea dincolo de timp era străbătuă mereu de o rază caldă din infinit, aducătoare de îndemnuri” (cap. III); Așteptarea luă iar forma mișcării spre o țintă necunoscută, cu înălțări și coborâri, cu zig-zaguri neînțelese” (cap. IV); Și așteptarea se lămuri într-o mișcare continuă spre o țintă nouă”(cap. VI); Pânza așteptării era străvezie. Palpitațiile lumilor se răsfrângeau într-înșă, se încrucișau în esența sufletului, ca într-un centru mobil al infinitului (cap.VII).

În zborul său între niveluri multiple de Realitate sufletul este călăuzit de *conștiință*, „nivelul cel mai ridicat al ființei, purtătoare de spiritualitate”¹⁵ care traduce amintirile și

¹³ Rudolf Steiner: Conferința III, *Capacitatea omului de-ași aminti*, Dornach, 10 februarie 1924 în <http://www.spiritualrs.net/Conferinte>

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Mihai Drăgănescu: *Societatea conștiinței*. Introducere, 2007, p.48

percepțiile acestuia, permite accesul la *Ortoexistență*¹⁶, la *Conștiința universală*. Conștiința joacă aici rolul *Terțului logic*, o punte între niveluri de Realitate, este *informateria* care activează *lumatia*,¹⁷ deschizând calea spre *Materia Profundă*: „Conștiința pură de-acuma pluea fulgerător spre planuri tot mai înalte, ca și când ar fi încetat să ocolească un destin” (cap. I); O încercare de înălțare rupse echilibrul în conștiință. Formele materiei se topiră în golul nemărginirii” (cap. II); Conștiința pură sereînchega pe cât rămâneau mai departe urmele vieții materiale” (cap. III); Conștiința singurătății râvnea existența pură [...] Conștiința singurătății îl însoțește între planurile celor două lumi” (cap. IV); Speranțele lumilor se încrucișau în conștiință într-un echilibru dureros” (cap. V); Conștiința ușurată de cătușele spațiului și ale timpului își întindea stăpânirea peste planurile despărțitoare de lumi” (cap. VI).

Tot conștiința este cea care călăuzește sufletul înspre noile întrupări, preluând amintirile din viitorul prezent, pe care apoi ființa le va parcurge de-a lungul noii existențe: „Începu senzația unei coborâri prin planuri tot mai dese în care conștiința se subția ca un fir de argint răsucit fără cruțare” (cap. I); „conștiința se împovăra mereu până ce, brusc, se întinse ca o flacără peste care s-a lăsat un capac greu” (cap. II); „Și deodată conștiința se curmă copleșită de îmbrățișarea lumii noi” (cap. III); Conștiința i se întunecă parcă s-ar fi topit în strânsoarea unei vieți noi” (cap. IV); „Conștiința se zbuțuia cumplit sub apăsarea înconjurătoare, se mlădie, se subțiază până ce se împreună cu materia informă” (cap. V); Conștiința se topi într-o formă nouă, o licărire infimă într-un întuneric năbușitor” (cap. VI); Conștiința își pierdea mereu luminile, amestecându-se în șuvoiul timpului, rostogolindu-se în îmbrățișarea spațiului” (cap. VII).

Fiecare întrupare este adânc presimțită la nivelul sufletului, care speră să își regăsească geamănul: „Sufletul se zbuțuia în tulburarea viitorului prezent (cap. I); Sufletul tremura, o fâlfăire de eter în nemărginire” (cap. II); „În golul nesfârșit, sufletul stingher pâlpaia ca o licărire de speranță” (cap. III); „Sufletul se zbuțuia în mrejele lumii noi, șerpuiind neîncetat parcă în căutarea unui adăpost” (cap. IV); „Nedesăvârșirea se lumina în suflet ca o senzație dureroasă care provoca o râvnă nouă” (cap. V); Sufletul plutea pe linia lumii ce se deschidea în planuri multiple” (cap. VI).

Cu a șaptea viață se încheagă *Inelul Lumii Materiale*: „Sufletul avea strălucirile conștiinței atotcuprinzătoare în preajma mării mântuirii ... sufletul își recunoscuse iar singurătatea

¹⁶ Conceptul propus de filosoful Mihai Drăgănescu numește sursa și substratul oricarui univers.

¹⁷ *Materia Profundă, Informateria și Lumatia*, concepte ale modelului ontologic *Inelul Lumii Materiale*, propus de Mihai Drăgănescu

în coborârea bruscă pe linia transformării supreme. Conștiința își pierde mereu luminile, amestecându-se în șuvoiul timpului, rostogolindu-se în îmbrățișarea spațiului. Întunericul primi scânteia spirituală a sufletului ca o sămânță de eternitate”(cap. VII). *Sufletele – gemene* trăiesc suferința iubirii-pasiune, despre care Denis de Rougemont scria: „iubirea pasiune înseamnă suferință, înseamnă să dorești ceea ce te rănește și te distruge apoi.” Dar merită...

II. CÂND SUFLETELE DANSEAZĂ ÎN CER

„Dac-ai ști cât am fugit de tine, până te-am întâlnit”

Mircea Eliade, *Nuntă în cer*

„Ar fi înspăimântător să crezi că din tot acest cosmos, atât de armonios, desăvârșit și egal cu sine, numai viața omului se petrece la întâmplare, numai destinul lui n-are niciun sens”, afirmă Mavrodin, unul dintre personajele - narator ale romanului *Nuntă în cer* a lui **Mircea Eliade**.

Sensul ființei este desăvârșirea ei, transformarea în *oglinďă* a Armoniei cosmice, respectînd Legile Universului și decodificînd semnele pe care le primește de la acesta. O cale prin care omul poate accede la Armonia este iubirea autentică, manifestată în întîlnirea cu *sufletul-pereche*. Alături de naștere și moarte, *nunta* este un moment ritualic consacrat, o *taină* celebrată în Cer și roditoare pe Pămînt.

Credem că teza propusă de Mircea Eliade în acest roman este că erotismul pasional nu generează împlinirea ființei, nu descătușează potențele creatoare ale iubirii metamorfozate, prin rodire, în Agape. Dacă romanul *Adam și Eva* al lui Liviu Rebreanu transcrie povestea *sufletelor – gemene*, poveste *Unică* de iubire, romanul lui Mircea Eliade ilustrează zborul frînt al *sufletelor – pereche*, acelea care au ratat *Marea* iubire, tocmai prin refuzul creației pămîntene, copilul nenăscut.

Narațiunea se articulează pe structura caleidoscopului¹⁸ format dintr-un triunghi echilateral cu trei oglinzi care permite crearea unui efect optic: Andrei Mavrodin, narator 1; Bogdan Hasnaș, narator 2; Ileana-Lena, *femeia – oglinďă* pentru cei doi bărbați. Efectul optic se încheagă din cioburile confesiunilor celor doi, raportate la aceeași femeie – detaliut bănuir

¹⁸ Caleidoscop ([greacă](https://ro.wikipedia.org/wiki/greacă) κάλος, εἶδος, σκοπέω a vedea forme frumoase) aparat optic format dintr-un cilindru opac în interiorul căruia se găsesc mai multe fragmente de oglinzi, dispuse astfel încât mici piese viu colorate, aflate la capătul opus celui prin care se privește, să formeze, prin rotirea cilindrului, diferite imagini simetrice. În <https://ro.wikipedia.org/wiki>

și confirmat în final. Cei doi parcurg, în perioade temporale diferite, o experiență majoră, scurtă și intensă, dar eșuată, primind o *lecție astrală*.

Potrivit legilor universului, *sufletele – pereche* sunt predestinate să se întâlnească, pentru a se desăvârși împreună, nu doar în iubire. În cazul nostru, unitatea androginică se împlinește prin iubire, nu Unica, ci doar Marea iubire. Însă, atunci când unul dintre parteneri nu este suficient de bine pregătit să primească *lecția de iubire astrală*, cuplul ratează *nunta în cer*.

Ileana-Lena este, așa cum spuneam, *femeia – oglindă, Terțul* care dezvăluie latențele sufletului celor doi bărbați și care coagulează substanța mărturisirilor acestora. Apelativul cu rezonanțe mitice, de basm, amintește de prototipul frumuseții ideale la români, Ileana Cosânzeana. Tânăra femeie, învăluită în aură de mister – o atitudine cultivată – pare a descinde din pânzele prerafaeliților, prin delicatețe, luminozitate și rafinament. Andrei Mavrodin, scriitor în vogă, cantonat în temerile și complexe creatorului, stânjenit de întâlnirea cu cititorii, o vede pe Ileana, inițial, prin prisma brațului, a mâinii femeii care atinge grațios clapele pianului: „mâna palidă, cu degetele foarte lungi, aproape transparente [...] mâna întregă părea goală,” absența unei bijuterii accentuând austeritatea: „era o mână pură, nelogodită, monahală.” Abia mai târziu îi descifrează frumusețea lipsită de ostentație, camuflată de o coafură severă și o vestimentație clasică, atrăgându-i atenția „ochii mari și nelămuriți, gura ei vastă, strivitoare.”

Bogdan Hasnaș o întâlnește pe Lena în două momente distincte din viața ei. Prima dată, ca adolescentă de 15 ani, în timpul războiului, când a ajutat-o într-o gară din Moldova. Copila care vorbea franțuzește și citea *Anna Karenina* rămăsese singură în tren, în vreme ce mătușa pe care o însoțea, nu a mai reușit să urce. Hasnaș o însoțește pe copilă până la următoarea stație, unde o lasă în grija unui funcționar. A doua oară, o reîntâlnește în salonul monden al unei iubite din București, Clody, care i-o prezintă ca „o pasăre rară [...] ultima fecioară din secolul XX.” Ceea ce l-a frapat pe tânărul cinic și petrecăreț, iubitor de viață ușoară și lipsită de obligații și responsabilități, a fost paloarea chipului ei. Sobrietatea ținutei și seriozitatea privirii, tunsoarea scurtă îi dădea „un aer de studentă din romanele rusești.” La fel ca și Mavrodin, remarcase frumusețea discretă a tinerei: „avea una din acele frumuseți pe care le descoperi de-abia în urmă; ceea ce te izbea în chip deosebit în Lena era distincția trăsăturilor sale, puritatea privirilor.”

Tulburătoare prin frumusețea discretă și, mai ales, prin misterul cu care se înconjoară savant - „trecutul ei a devenit pentru mine o lespede de mormânt”- Ileana-Lena are o personalitate puternică, în ciuda fragilității aparente. Pe parcursul confesiunilor, înțelegem că firea bovarică se nutrește cu lecturi din literatura rusă și franceză, că pasiunea pentru arte și-a căutat materializare în cursurile urmate în Elveția, că rafinamentul cultural și comportamental s-au cizelat în anii petrecuți în străinătate, că fantezia ei romantică țese povești de iubire absolută, după care sufletul ei tânjește.

O asemenea femeie nu avea cum să treacă neobservată de cei doi bărbați, tipologii distincte, dar unite prin același instinct masculin, al eternului *vânător*, să nu îi intrige și să îi trezească din apatia erotică. Mavrodin mărturisește onest inițierea și experiențele erotice: „Am uitat de mult gusul atâtor trupuri pe care le-am cunoscut,” la fel cum și Hasnaș nu ezită să își dezvăluie gândirea hedonistă din anii tinereții, când, după război, setea de viață se traducea în „libertate deșănțată,” flatat de eticheta de Don Juan: „N-am iubit niciodată. Am cunoscut însă destule femei.” Deși un „crai de proastă calitate,” cum îi reproșează Lena la prima lor întâlnire: „adevăratul Don Juan n-a fost celebru prin numărul amorurilor sale, ci prin numărul iubitelor care au murit pentru el.”

Pentru fiecare dintre cei doi, întâlnirea cu Ileana-Lena va fi *lecția de iubire astrală*. Femeia îi avertizează de la începutul relației: „Gândește-te bine ce faci, gândește-te bine.” Poate părea paradoxal acest avertisment, dar este pe deplin justificat. Ea știe exact că iubirea ei va fi abandon total, rapt și jertfă, în acest caz oferindu-le șansa *liberului arbitru*. Sau, poate, tocmai cu aceasta îi subjugă, bărbații uitând de existența lor superficială și trăind plener o mistuitoare pasiune, simțind că sunt „pereche.”

Mavrodin resimte aleritatea la început cu teama bărbatului care își vede amenințată libertatea: „asta a fost ultima mea rezistență, ca și cum ființa mea întregă încerca, într-un suprem efort, să scape de sub farmec.” Nici Hasnaș nu cedează atât de ușor viața hedonistă, după inițierea erotica de la Veneția: „Începusem să regret înâmplarea din noaptea trecută. Mi se părea cu desăvârșire fără sens; îmi crea o serie de plictiseli la care nu mă gândisem.”

Consumarea iubirii provoacă mărturisirea gravă a femeii : „M-am gândit de atâtea ori la întâlnirea asta, am visat-o atâtea ani [...] Am luptat destul [...] m-am apărat, am fugit de tine...Mi-era frică.” Viața ei a fost o lungă așteptare a *sufletului – pereche* : „Ți-l cântam ție , așteptându-te [...] și fugind de tine. Dacă ai ști cât am fugit de tine până te-am întâlnit.” Romanțioasă și exaltată, ea își construiește povestea ideală de iubire, prelungind visele din

copilărie cu *Feți-frumoși*, peste care s-a suprapus predicția bătrânei doici : „Mi-a spus doica [...] că voi avea la început o dragoste mare, care mă va duce aproape de moarte. Apoi, târziu, când voi fi crezut că sunt pentru totdeauna vindecată, voi întâlni o altă și mai mare dragoste și atunci voi fi fericită, foarte fericită.” Fericirea este umbră doar de spectrul morții, tot o predicție a bătrânei: „Mi-a prezis că am să mor.” Iubirea *crystalizează*, ca să folosim metafora lui Stendhal, femeia învăluindu-i pe bărbații iubiți într-o aură mistificatoare.

Pentru copila – femeie, Lena, Hasnaș este *Eroul* care a salvat-o în timpul războiului. De atunci s-a îndrăgostit, proiectând spre cer iubirea idealizată. Povestea lor crește pe temeiurile unor nisipuri mișcătoare „la întâmplare”, bărbatul trăind beția simțurilor prin trupul iubitei : „Prezența ei concretă, carnală, mă transforma, mă îmbăta. De aici, din trupul ei, porneau atâtea forțe nelămurite [...] ceea ce aș putea numi înălțarea și purificarea mea, desăvârșirea [...] își avea obârșia și forța exclusiv în îmbrățișare, în posesiune. Nu o puteam iubi altfel, așa cum auzisem că iubesc unii oameni : îngerește, cu renunțări, cu jertfe...Dimpotrivă, cu cât o aveam mai mult lângă mine, cu atât o simțeam mai mult a mea, cu atât sufletul mi se topea într-o patimă pură.” Când are loc procesul *decrystalizării* și eroul devine om obișnuit, ea însăși „ pierduse încetul cu încetul ceea ce era mister, spontaneitate, fantezie în făptura ei”. Bărbatul care voia doar *ek-staz* carnal trăiește revelația prelungirii ființei în ființă, dar dorința de a avea un copil se lovește de refuzul categoric. Să fugă Lena de bărbatul care îi iubea doar trupul, nu și sufletul? Hasnaș nu caută argumente, mulțumindu-se cu amintirea *miracolului* pe care l-a trăit: „Cu o asemenea dragoste nu te întâlnești decât o singură dată-n viață,” dar lipsa dimensiunii spirituale a iubirii transpare din observația lui: „toate lucrurile astea se uită foarte ușor, de altfel, și fără multă suferință.” Ar putea fi un răspuns la interogația de mai sus. Femeia nu poate rodi iubirea fără rod spiritual, de aceea îl părăsește, ratând *nunta în cer*.

Pentru Ileana, Mavrodin este Creatorul care o fascinează prin harul artistic. Din nou ea se joacă cu oceanul cu mărgelile de sticlă , țesând o nouă iubire departe de fenomenal, alături de acest bărbat care visează și el la iubirea astrală, pură, desăvârșită: „Noi nu suntem o pereche din această lume, nu ne putem împotrivi destinului care ne-a ales unul altuia pentru o altfel de nuntăDestinul nostru nu se împlinește aici pe pământ.” *Căderea din cer* este provocată de dorința ei de a rodi iubirea, dar de data aceasta bărbatul este cel care se împotrivește: „ Noi ne-am cunoscut numai în dragoste. Dragostea e raiul nostru, dragostea fără fruct,” temându-se că iubirea lor „s-ar putea adultera dacă ar rodi aici, pe pământ,” cerând amânarea acelu

moment când vom vedea că nu mai putem rămâne prea mult *în cer*". Decizie care va genera plecarea femeii. Mavrodin îi iubea sufletul, dar trupul i-l dorea pur, neroditor. Voia *muza* perfectă pentru pruncul zămislit din truda creatoare. Cartea pe care o scrie, mărturie a suferințelor prin care trece după dispariția Ilenei, numită simbolic *Nuntă în cer*, se dovedește a fi împlinită estetic, dar lipsită de fiorul trăirii autentice, neridicându-se la nivelul poveștii inspiratoare: „Ai să citești cartea asta și ai să vezi cât de mult se depărtează de tot ce ți-am povestit acum. Poate e mai frumoasă, dar atât,” își încheie el confesiunea.

Finalul unește explicit cele două fațete ale calidoscopului feminin, prin întrebarea lui Mavrodin: „Crezi că Ileana mai trăiește?” ...și amîndoi *simt* că nu.

Nu există nuntă în cer dacă sufletele – pereche nu vibrează la toate nivelurile de Realitate, dacă muzica sferelor nu rezonază cu melosul sufletului, dacă ființa nu se desăvîrșește în plinătatea rodirii. Iubirea dintre *sufletele – pereche* pornește de regulă de la idealizare, urmată de dezamăgirea de a nu se fi putut ridica la nivelul stării pure, a superlativului imaginat. Când *sufletele – pereche* ratează *nuntirea astrală*, Cerul aruncă pe Pământ umbră adîncă, așa cum se spune într-o orație de nuntă, transcrisă de poetul Ioan Alexandru: „Ce umbră-i mai groasă/ Pe deasupra noastră? / Astă lume are / O umbră mai mare,/ Care-i cea mai groasă/ Și-i deasupra noastră:/ *Umbra cerului*.”¹⁹

Bibliografie

1. Nicolescu, Basarab: *Transdisciplinaritatea. Manifest*, ediția a II-a, Editura Junimea, Iași, 2007
2. Drăgănescu, Mihai: *Societatea conștiinței*, Institutul de Cercetări pentru Inteligența Arti- ficială al Academiei Române, București, 2007
3. Eliade, Mircea: *Nuntă în cer*, Editura Litera, București, 2003
4. Rebreanu, Liviu: *Adam și Eva*, Editura Litera, București, 2004
5. Rebreanu, Liviu: *Jurnal*, I, în *Documente literare*, Editura Minerva, București, 1984

Webgrafie:

1. Alexandru, Ioan: *Semnificația nunții sau o tâlcuire a orațiilor de nuntă românești* în <http://spiritromanesc.go.ro/>

¹⁹ Ioan Alexandru: *Semnificația nunții sau o tâlcuire a orațiilor de nuntă românești* în <http://spiritromanesc.go.ro/>

2. Rudolf Steiner: Conferința a V-a: *Iubirea ca forță de cunoaștere. Organizarea omului*, Dornach, 2 februarie, 1924 în <http://www.spiritualrs.net/Conferințe>
3. Rudolf Steiner: *Karmă și reîncarnare. Contribuții la ideea de reîncarnare și karma*, în <http://www.spiritualrs.net/>
4. Rudolf Steiner: Conferința III, *Capacitatea omului de-ași aminti*, Dornach, 10 februarie 1924 în <http://www.spiritualrs.net/Conferinte>